IoT texnologiyalari va raqamli servis platformalari to‘qimachilik korxonalarida xizmat sifatini oshirishning zamonaviy va ilmiy jihatdan asoslangan mexanizmi hisoblanadi. Xalqaro tajriba ko‘rsatadiki, ushbu texnologiyalarni to‘liq joriy etgan korxonalarda xizmat sifati 30-50 foizga, logistika samaradorligi esa 40-60 foizga oshadi, energiya xarajatlari 15-25 foizga kamayadi. Jizzax viloyati to‘qimachilik korxonalari uchun IoT va raqamli platformalarni bosqichma-bosqich joriy etish infratuzilma, kadrlar va investitsiyalar muammolarini kompleks hal etish bilan parallel olib borilishi lozim. Bu yo‘nalishda davlat, ta’lim muassasalari va biznes hamkorligi muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. World Bank. “Industry Competitiveness and Services”. 2022.
2. OECD. “Digital Transformation in Manufacturing”. 2023.
3. Parasuraman A., Zeithaml V., Berry L. “SERVQUAL Model”. Journal of Retailing, 1988.
4. McKinsey. “Textile Value Chain Management Report”. 2023.
5. ITC (International Trade Centre). “Textile Industry Digitalization”. 2022.
6. Deloitte. “IoT in Apparel Manufacturing”. 2023.
7. IBM & MIT Joint Report. “AI-based Service Optimization”. 2023.
8. Atzori L., Iera A., Morabito G. “The Internet of Things: A Survey”. Computer Networks, 2010, 54(15), 2787-2805.
9. Lee J., Bagheri B., Kao H.A. “A cyber-physical systems architecture for Industry 4.0”. Manufacturing Letters, 2015, 3, 18-23.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 26-noyabrdagi “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi.
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 3-apreldagi PF-47-son farmoniga asosan to‘qimachilik sanoatini rivojlantirish dasturi.
12. Toyota Service Management Principles.

BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASIDA “YASHIL IQTISODIYOT” NING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI

Saitov Sirojiddin Abduvaliyevich
Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filliali
“Iqtisodiyot va Turizm” kafedrasi dotsenti
Urinboyeva Aziza Alisher qizi
O‘zMU JF Iqtisodiyot yo‘nalishi talabasi
azizaurinboyeva188@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada global iqlim o‘zgarishlari, tabiiy resurslarning kamayishi va ekologik muammolarning kuchayishi sharoitida barqaror rivojlanishni ta’minlashda yashil iqtisodiyotning tutgan o‘rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda yashil iqtisodiyotning mazmun-mohiyati, uning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlari hamda barqaror rivojlanish maqsadlari bilan o‘zaro bog‘liqligi o‘rganilgan.

O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinib, mavjud muammolar aniqlangan hamda ularni hal etish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Barqaror rivojlanish, yashil iqtisodiyot, yashil o‘sish, qayta tiklanuvchi energiya, resurs samaradorligi, yashil moliyalashtirish, ekologik barqarorlik, uglerod chiqindilari.

Abstract. This article analyzes the role of the green economy in ensuring sustainable development in the context of global climate change, depletion of natural resources and growing environmental problems. The study examines the essence of the green economy, its economic, social and environmental dimensions, and its relationship with the Sustainable Development Goals. The reforms carried out in Uzbekistan to transition to a green economy are analyzed, existing problems are identified, and scientific and practical proposals for addressing them are developed.

Keywords: Sustainable development, green economy, green growth, renewable energy, resource efficiency, green finance, environmental sustainability, carbon emissions.

Аннотация. В данной статье анализируется роль зеленой экономики в обеспечении устойчивого развития в условиях глобального изменения климата, истощения природных ресурсов и обострения экологических проблем. В исследовании изучены сущность зеленой экономики, ее экономические, социальные и экологические аспекты, а также взаимосвязь с целями устойчивого развития. Проанализированы реформы по переходу к зеленой экономике, проводимые в Узбекистане, выявлены существующие проблемы и разработаны научно-практические предложения по их решению.

Ключевые слова: Устойчивое развитие, зеленая экономика, зеленый рост, возобновляемая энергия, ресурсоэффективность, зеленое финансирование, экологическая устойчивость, выбросы углерода.

Bugungi kunda jahon iqtisodiyoti iqlim o‘zgarishi, chuchuk suv va qazilma yoqilg‘i zaxiralarining kamayishi, biologik xilma-xillikning yo‘qolishi kabi murakkab muammolarga duch kelmoqda. An’anaviy “chiziqli” iqtisodiy o‘sish modeli, ya’ni resurslarni qazib olish, ishlab chiqarish va chiqarib tashlashga asoslangan yondashuv ekologik chegaralarga yetib bormoqda. Bu esa iqtisodiy o‘sish sur’atlarini saqlab qolgan holda atrof-muhitga yetkaziladigan zararni kamaytiradigan yangi modelga o‘tishni talab etadi.

Barqaror rivojlanish tushunchasi XX asrning 80-yillarida Atrof-muhit va rivojlanish bo‘yicha Xalqaro komissiya (Brundtland komissiyasi) hisobotida kelajak avlodlarning o‘z ehtiyojlarini qondirish imkoniyatiga putur yetkazmagan holda hozirgi avlod ehtiyojlarini qondirish sifatida ta’riflangan (1987). 2015-yilda Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan qabul qilingan 2030-yilgacha mo‘ljallangan Kun tartibi 17 ta Barqaror rivojlanish maqsadini belgilab berdi. Ushbu maqsadlarga erishishda yashil iqtisodiyot asosiy amaliy vosita sifatida e’tirof etilmoqda.

Yashil iqtisodiyot tushunchasi xalqaro amaliyotda keng qo‘llanilib, uni BMTning Atrof-muhit dasturi (UNEP) 2011-yilgi hisobotida inson farovonligi va ijtimoiy tenglikni oshiradigan, shu bilan birga ekologik xavflar va resurs tanqisligini

sezilarli darajada kamaytiradigan iqtisodiyot sifatida ta’riflagan. Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti (OECD) yashil o‘sishni iqtisodiy o‘sish va taraqqiyotni ta’minlagan holda tabiiy aktivlar farovonlik manbai sifatida saqlanib qolishiga erishish deb talqin qiladi. Jahon banki esa “inklyuziv yashil o‘sish” konsepsiyasini ilgari surib, o‘sish samarali, toza va tashqi ta’sirlarga chidamli bo‘lishi zarurligini ta’kidlaydi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi yashil iqtisodiyotning barqaror rivojlanishni ta’minlashdagi o‘rnini nazariy jihatdan asoslash, xalqaro tajriba va O‘zbekiston amaliyotini tahlil qilish hamda yashil iqtisodiyotga o‘tishni jadallashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish hamda ilmiy abstraksiya usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasini BMT, UNEP, OECD va Jahon banki hisobotlari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining tegishli qaror va farmonlari hamda mavzuga oid ilmiy adabiyotlar tashkil etdi.

Olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanishning uchala ustuni — iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik yo‘nalishlarni uyg‘unlashtiradi va ularning har biriga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Iqtisodiy jihatdan yashil iqtisodiyot yangi tarmoqlarning, jumladan, quyosh va shamol energetikasi, chiqindilarni qayta ishlash, organik qishloq xo‘jaligi va ekologik toza transport sohalarining shakllanishiga xizmat qiladi. Energiya va xomashyoni tejaydigan texnologiyalarni joriy etish ishlab chiqarish xarajatlarini uzoq muddatda kamaytiradi, korxonalar raqobatbardoshligini oshiradi va innovatsion faollikni rag‘batlantiradi.

Ijtimoiy jihatdan yashil sektorlarda yangi ish o‘rinlari yaratiladi, aholining toza havo va ichimlik suvidan foydalanish imkoniyati kengayadi, ekologik omillar bilan bog‘liq kasalliklar kamayadi. Shuningdek, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini mahalliy darajada rivojlantirish chekka hududlarni energiya bilan ta’minlash va aholi daromadlarini oshirishga yordam beradi.

Ekologik jihatdan yashil iqtisodiyot issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish, biologik xilma-xillik va tuproq unumdorligini saqlash, suv resurslaridan oqilona foydalanish imkonini beradi. Bu jihat Orol dengizi inqirozi oqibatlari hamda suv tanqisligi kuchayib borayotgan Markaziy Osiyo uchun ayniqsa dolzarbdir.

O‘zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotga o‘tish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Prezidentning 2019-yil 4-oktabrdagi PQ-4477-sonli qarori bilan 2019–2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi tasdiqlandi. Strategiya energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalari ulushini ko‘paytirish, suv resurslarini tejash, chiqindilarni boshqarish va qishloq xo‘jaligida resurstejamkor texnologiyalarni joriy etishni nazarda tutadi. Bundan tashqari, “Yashil makon” umummilliy loyihasi doirasida hududlarni ko‘kalamzorlashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda.

Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida bir qator muammolar mavjud: boshlang‘ich investitsiya xarajatlarining yuqoriligi, yashil loyihalar uchun uzoq muddatli moliyalashtirish manbalarining cheklanganligi, malakali kadrlar

yetishmasligi, eskirgan texnologiyalar va qazilma yoqilg‘iga bog‘liqlikning saqlanib qolayotganligi hamda aholi va tadbirkorlar o‘rtasida ekologik madaniyatning yetarli darajada shakllanmaganligi shular jumlasidandir.

Aniqlangan muammolarni hal etish uchun bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Birinchidan, yashil obligatsiyalar, imtiyozli kreditlar va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish orqali yashil moliyalashtirish tizimini kengaytirish lozim. Ikkinchidan, qayta tiklanuvchi energiya, energiya tejamkor texnologiyalar va chiqindilarni qayta ishlash sohalarida faoliyat yuritayotgan tadbirkorlarga soliq va bojxona imtiyozlarini berish zarur. Uchinchidan, oliy ta’lim muassasalarida “yashil” kasblar bo‘yicha kadrlar tayyorlashni yo‘lga qo‘yish hamda aholining ekologik madaniyatini oshirish bo‘yicha tizimli ishlarni olib borish kerak. To‘rtinchidan, xalqaro moliya institutlari va rivojlangan davlatlar bilan hamkorlikni kengaytirib, ilg‘or texnologiya va tajribani jalb etish lozim.

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot iqtisodiy o‘sishga to‘siq emas, balki uni uzoq muddatli, barqaror va xavfsiz qilish vositasidir. Unga izchil o‘tish iqtisodiy samaradorlikni oshirish, aholi farovonligini ta’minlash va ekologik muvozanatni saqlashga imkon beradi. O‘zbekiston uchun bu yo‘nalish nafaqat barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish, balki kelajak avlodlar oldidagi mas’uliyatni bajarishning ham asosiy shartidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Brundtland, G. H. (1987). *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development* (Report PDF). Oxford University Press.

2. OECD. (2011). *Towards Green Growth* (Policy Report PDF). OECD Publishing.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi PQ-4477-son qarori “2019–2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”. Lex.uz milliy qonunchilik ma’lumotlari bazasi.

4. United Nations. (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (General Assembly Resolution A/RES/70/1). United Nations.

5. United Nations Environment Programme. (2011). *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication* (Synthesis Report PDF). UNEP.

6. World Bank. (2012). *Inclusive Green Growth: The Pathway to Sustainable Development* (Research Report PDF). The World Bank.